

MEĐUNARODNI MONETARNI FOND

REPUBLIKA HRVATSKA

Odabrana pitanja i statistički dodatak

Pripremili Leo Bonato, Tetsuya Konuki i Sergei Dodzin

Odobrio: *European I Department*

22. srpnja 2002.

I. SREDNJOROČNA FISKALNA PITANJA: PERSPEKTIVA ZEMLJE¹

A. Uvod i pregled

1. Fiskalna je politika glavni instrument makroekonomske politike u Hrvatskoj, budući da je cilj monetarne politike osiguranje stabilnosti cijena putem uglavnom stabilnog nominalnog tečaja domaće valute prema euru. U ovom se poglavlju govori o trendovima prihoda i rashoda u državi s perspektive cijele zemlje i o srednjoročnim izgledima proračuna prema dvama scenarijima: jedan pretpostavlja postupnu fiskalnu prilagodbu i strukturne reforme, a drugi oštriju fiskalnu prilagodbu i agresivniju provedbu strukturnih reformi.

2. Opća fiskalna slika posljednjih je godina nepovoljna u usporedbi s ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, zemljama Europske unije (EU) i baltičkim zemljama (Slika 1.). Ukupni deficit opće države znatno je veći nego u navedenim trima skupinama zemalja. Još više zabrinjava usporedba primarnog viška/manjka, koja odražava prijašnje fiskalne trendove: srednjoeuropske i istočnoeuropske zemlje, baltičke zemlje i zemlje EU-a bilježe veći višak u odnosu na manjak ili je taj odnos gotovo uravnotežen, dok Hrvatska u posljednjih pet godina bilježi značajan deficit. Stanje duga opće države još uvijek je u prosjeku bolje nego u zemljama EU-a, ali je znatno nepovoljnije nego u ostalim tranzicijskim zemljama. Međutim, još više zabrinjava činjenica da je u Hrvatskoj udjel javnog duga u BDP-u u posljednjih pet godina porastao za oko 20 postotnih bodova, dok je u zemljama EU-a i ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama postupno padao. Rastu udjela javnog duga u BDP-u Hrvatskoj doprinijelo je "velikodušno" davanje državnih jamstava.

3. Smanjenje udjela fiskalnog deficita i javnog duga u BDP-u najveći je politički izazov. S obzirom na visoki udjel rashoda u BDP-u, fiskalna bi se konsolidacija trebala postići uglavnom smanjenjem rashoda (Slika 2.). Malo bi prostora preostalo za povećanje prihoda, budući da porezni sustav zemlje već predstavlja velik teret za gospodarstvo, u usporedbi s drugim tranzicijskim zemljama. Osim toga, iskustvo drugih tranzicijskih zemalja pokazuje da su konsolidacijski trendovi povoljniji ako se temelje na smanjenju rashoda, a ne na povećanju prihoda.²

4. Ovo je poglavlje organizirano na sljedeći način: Odjeljak B. sadrži analizu strukture prihoda Hrvatske na kojoj se temelje izgledi za srednjoročnu politiku prihoda. U Odjeljku C. utvrđuju se stavke rashoda koje je moguće racionalizirati u srednjoročnom razdoblju. Odjeljak D. sadrži alternativne srednjoročne okvire proračuna, a zaključne primjedbe nalaze se u Odjeljku E.

¹ Pripremio Tetsuya Konuki.

² Vidi, npr., MMF (2001a).

B. Politika prihoda

5. U usporedbi s ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim, te baltičkim zemljama, ukupno opterećenje prihoda i porezi u Hrvatskoj su visoki. U 2001., udjel ukupnih prihoda i potpora u BDP-u bio je za više od 6 postotnih bodova veći od prosjeka u ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, odnosno za više od 8 postotnih bodova veći od prosjeka baltičkih zemalja, iako je bio nešto niži nego u zemljama EU-a (Tablica 1.). Slično vrijedi i za porezne prihode (Tablica 2.).

6. Porezne stope u Hrvatskoj ne odstupaju od onih u drugim tranzicijskim zemljama u regiji (Tablica 3.). Stopa PDV-a približno odgovara prosjeku stopâ u ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, iako je za četiri postotna boda viša nego u baltičkim zemljama. Zakonom određena najviša stopa poreza na dobit poduzeća i stopa poreza na plaće su među najnižima u tranzicijskim zemljama u regiji. Najviša stopa poreza na osobni dohodak ne odstupa od stopa u ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, ali je viša od stope koje imaju baltičke zemlje. Usporedba poreznih stopa pokazuje da je uslijed ograničenog broja poreznih oslobođenja i poreznih poticaja, kao i jednostavnosti poreznog sustava naplata prihoda u Hrvatskoj očito dobra. Unatoč uvođenju raznih oblika poreznih oslobođenja i poticaja od kraja 1999., Hrvatska još uvijek raspolaže velikim potencijalom za stjecanje prihoda u usporedbi s drugim tranzicijskim zemljama u regiji.³

7. Ispravan program porezne politike u srednjoročnom razdoblju jest očuvanje i razvijanje postojećih prednosti i širenje kruga poreznih obveznika gdje je to moguće. Zbog političkih pritisaka odgođena je saborska rasprava o zakonodavstvu kojim bi se naplata doprinosa za socijalno osiguranje proširila na sve porezne obveznike. Razmišlja se i o tome da se u 2003. standardni odbici od poreza na osobni dohodak zamijene specificiranim odbicima. Postoje i pritisci za većim poreznim poticajima na ulaganja. Iskustva - uključujući i ona s poreznim poticajima koji se nude u samoj Hrvatskoj - pokazuju da takve mjere imaju ograničeni učinak na privlačenje ulagača. Umjesto toga, učinkovitije prikupljanje prihoda, širenjem kruga poreznih obveznika i boljom poreznom upravom omogućit će konkurentnost i smanjenje poreznih stopa.

C. Opseg reforme rashoda

8. S obzirom na relativno veliko porezno opterećenje, smanjenje rashoda trebalo bi imati glavnu ulogu u fiskalnoj prilagodbi u Hrvatskoj. Iako ne postoje normativne smjernice glede optimalne veličine države iz pozitivne perspektive, Begg i Wyplosz (1999) utvrdili su da sve tranzicijske zemlje obuhvaćene njihovim uzorkom, osim Bugarske, imaju preveliku državu, mjereno političkim i ekonomskim varijablama. Tanzi i Schuknecht (1996) proučavaju povijesne trendove javnih rashoda i poboljšanje društvenih i ekonomskih pokazatelja u industrijskim zemljama. Oni zaključuju da se, prema pravilu potvrđenom u praksi, ukupna potrošnja može smanjiti na oko 30 posto BDP-a, bez velikih odricanja od socijalnih i gospodarskih ciljeva. Udjel ukupne potrošnje u BDP-u u Hrvatskoj znatno premašuje navedenu razinu.

³ Npr., u studenom 1999. uvedena je nulta stopa PDV-a na kruh, mlijeko, knjige i lijekove na recept, dok je za organizirane turističke posjete iz inozemstva ta stopa uvedena u siječnju 2001. Poticaji za ulaganja u vidu smanjenih stopa poreza na dobit i odgode plaćanja poreza također su uvedeni u siječnju 2001.

Teorije endogenog rasta pokazuju da određeni elementi državnih rashoda, poglavito ulaganja u ljudski i "fizički" kapital, mogu utjecati na proces rasta.⁴ U empirijskom istraživanju o zemljama OECD-a, npr., Kneller i dr. (1999) ustanovili su da "produktivni" rashodi (obrazovanje i infrastruktura) povećavaju rast, dok je utjecaj "neproduktivnih" rashoda (uglavnom plaća i socijalne skrbi) vrlo ograničen. Smanjenje neproduktivne potrošnje rezultirat će uštedama za produktivne rashode i troškove pristupanja EU-u (poglavito za zaštitu okoliša) i članstva u NATO-u. Također će pomoći u rješavanju dugoročnog pritiska na potrošnju za mirovine uslijed starenja populacije.

9. Preporučuje se daljnje smanjenje udjela mase plaća u BDP-u. Unatoč smanjenju u protekle tri godine, udjel mase plaća u BDP-u u Hrvatskoj je vrlo visok (Tablica 4.), tj. dvostruko veći nego u ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, odnosno za više od 3 postotna boda veći nego u baltičkim zemljama. Iako je u proteklih pet godina broj zaposlenih u općoj državi smanjen za oko 5 posto, udjel mase plaća u BDP-u u 2001. ostao je na razini iz 1997. U 2002. očekuje se pad mase plaća na 10,6 posto BDP-a, što je blizu prosjeka u zemljama EU-a u 2001., i to uglavnom zahvaljujući planiranim smanjenjima broja zaposlenih u sektoru obrane i zdravstva. Naponi za smanjenjem broja zaposlenih u državnom sektoru trebali bi se nastaviti kako bi se obuzdao rast mase plaća, s obzirom da se u 2003. planira popuštanje u trogodišnjoj blokadi rasta plaća, koja je prema početnom planu trebala trajati do 2004. Daljnja decentralizacija i racionalizacija uprave, o kojoj se trenutačno raspravlja, pomoći će u smanjenju opsega opće države bez ugrožavanja kakvoće javnih usluga, pod uvjetom da se u okviru reforme javnog sektora poboljša institucionalni kapacitet lokalne države. Da bi se ublažio kratkoročni učinak smanjenja broja zaposlenih, treba provoditi točno definiranu i ciljanu aktivnu politiku tržišta rada i mjere socijalne sigurnosti, kao što je program prekvalifikacije otpuštenih zaposlenika. Iako je u srednjoročnom razdoblju potrebno povećati plaće kako bi se privuklo i zadržalo sposobno radno osoblje, veći naglasak treba staviti na sustav nagrađivanja prema učinku.⁵

10. U sustavu subvencija i drugih tekućih transfera mnogo toga treba pojednostaviti. U Hrvatskoj je njihov udjel u BDP-u znatno veći nego u zemljama EU-a, baltičkim zemljama, te ostalim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, osim Češke, Poljske i Slovenije (Tablica 5.). U 2002. očekuje se neznatno smanjenje udjela subvencija i drugih tekućih transfera u BDP-u na 19,7 posto. Paket socijalnih reformi, koji je Sabor odobrio krajem 2001., rezultirao je znatnim smanjenjem socijalnih transfera.^{6 7} Međutim, povećanje subvencija malim i srednjim poduzećima i izvoznim tvrtkama, te nove subvencije za zapošljavanje, uvedene

⁴ Vidi Barro i Sala-i-Martin (1992), te Tanzi i Zee (1997).

⁵ U sektoru zdravstva trenutačno se pregovara o uvođenju plaća prema učinku.

⁶ U listopadu 2001. Sabor je odobrio paket socijalnih reformi koji se sastoji od izmjena i dopuna jedanaest zakona, čiji je cilj racionalizacija loše koordiniranog i "prevelikodušnog" sustava socijalnih transfera. Spomenuti paket omogućio je potpuno ili djelomično usklađivanje socijalnih davanja povlaštenih skupina stanovništva (npr. sudionika u domovinskom ratu, saborskih zastupnika) s davanjima običnog pučanstva, tj. mirovina, doplatka za djecu te naknada za invalidnost i bolovanje. Reducirana su i socijalna davanja običnog pučanstva, smanjenjem iznosa i trajanja isplate doplatka za djecu, smanjenjem naknada za bolovanje i roditeljskih naknada, te većom participacijom bolesnika u cijeni lijekova.

⁷ Uštede od paketa socijalnih reformi procjenjuju se na 1,4 posto BDP-a godišnje na trajnoj osnovi. Mali dio tih ušteda ostvareno je na robu i uslugama bez plaća proračunskih korisnika.

osnivanjem dvaju izvanproračunskih fondova: za zapošljavanje i razvoj i za regionalni razvoj, neutralizirale su uštede od paketa socijalnih reformi. Osim toga, nedavno usvojene izmjene i dopune zakona o poljoprivredi usmjerene su na povećanje subvencija poljoprivredi do razine prosjeka u zemljama OECD-a, tj. 1,3 posto BDP-a. Vlasti namjeravaju izvršiti reviziju svih subvencija u cilju poništenja nedavnog povećanja subvencija za zapošljavanje i gospodarskih subvencija i više nego neutralizacije rasta poljoprivrednih subvencija koji se očekuje u 2003. Svi programi subvencija trebali bi ostati privremeni, kako bi poduzeća koja bez subvencija ne mogu poslovati prestala s radom. Iako su paket socijalnih mjera i reforma prvog stupa mirovinskog osiguranja, čija je provedba započela 1999., donekle ublažili pritisak troškova za mirovine, potrebna je daljnja reforma i racionalizacija mirovinskog sustava kako bi se neutralizirala nepovoljna demografska kretanja u srednjoročnom razdoblju, i to povećanjem dobne granice za odlazak u mirovinu, uvođenjem aktuarski neutralnih poticaja za umirovljenje i smanjenjem učestalosti i razine usklađivanja mirovina.⁸ Isplata davanja na osnovi "malog mirovinskog zakona" može prestati, kao što je početno planirano, krajem 2002.⁹ Postoji znatan prostor za povećanje učinkovitosti u pružanju zdravstvenih usluga, poticanju njihovog racionalnog korištenja i smanjenju naknada za bolovanje koje su još uvijek vrlo visoke.

11. Presudno je shvatiti da je ograničenje potrošnje za plaće, subvencije i transfere održivo u srednjoročnom razdoblju samo onda ako se postiže strukturnim reformama. Osim reforme državnih službi, potrebno je poboljšati fleksibilnost tržišta rada kako bi se izbjegao dugotrajan rast nezaposlenosti, nastao kao posljedica smanjenja broja zaposlenih u državnom sektoru. Znatno smanjenje subvencija moglo bi kratkoročno rezultirati dodatnom nezaposlenošću i povećanjem troškova za financiranje mreže socijalne sigurnosti. Što je fleksibilnije tržište rada, to je jeftiniji program socijalnih davanja. Najvažnija zadaća trebala bi biti brzo usvajanje novog zakona o radu, čija je rasprava u Saboru odgođena do jeseni 2002. Oštri rezovi u masi plaća, te subvencijama i transferima koji koče rast, stvorili bi uvjete za povećanje rashoda za poticanje rasta (obrazovanje i infrastruktura), te pokrivanje troškova pristupa EU-u (zaštita okoliša) i NATO-u u srednjoročnom razdoblju, kao i za smanjenje udjela javnog duga u BDP-u.

D. Srednjoročni fiskalni okviri

12. U ovom odjeljku prikazana su dva srednjoročna fiskalna okvira, kako bi se ocijenili fiskalni problemi. Prvi scenarij temelji se na postupnoj fiskalnoj prilagodbi i strukturnim reformama (Tablica 6.). Drugi, alternativni scenarij pretpostavlja fiskalnu prilagodbu uglavnom u početnom razdoblju (engl. *front-loaded fiscal adjustment*) i agresivniju provedbu privatizacije i strukturnih reformi (Tablica 7.). Detaljan opis pretpostavki na kojima se temelje navedeni scenariji je naveden u Dodatku.

⁸ Počevši od 1. siječnja 1999. zakonom propisana dobna granica za odlazak u mirovinu povećava se za šest mjeseci svakih pola godine da bi do 2004. bila povećana sa 60 na 65 godina za muškarce, odnosno sa 55 na 60 godina za žene. Također je došlo do značajnog smanjenja prijevremenih mirovina. Osim toga, razdoblje na osnovi kojega se izračunava mirovina postupno se produžava s prijašnjih 10 najpovoljnijih godina na puni radni staž.

⁹ Nekoliko godina nakon uvođenja programa stabilizacije u listopadu 1993. država nije doznačivala iznose za isplatu tadašnjih "povlaštenih mirovina". Ustavni je sud to proglasio neustavnim i naredio vladi da nadoknadi taj dug. To se naziva nadoknadom prema "Malom zakonu", za razliku od veće, otvorene nadoknade davanja zbog prijašnjeg neodgovarajućeg usklađivanja mirovina, koja se provodi od 2001.

13. Prvi scenarij pokazuje da dinamika duga nije održiva s obzirom na postojeće trendove. Fiskalna prilagodba u cilju smanjenja ukupnog deficita na 3,8 posto BDP-a, te primarnog deficita na 1,3 posto BDP-a u srednjoročnom razdoblju, i to sa 6,6 posto odnosno 4,5 posto, koliko su iznosili u 2001., ne bi bila dovoljna za potpunu stabilizaciju udjela javnog duga u BDP-u. Taj scenarij pretpostavlja rast BDP-a od 4 posto i prosječnu kamatnu stopu od 5 posto, što odgovara postojećoj prosječnoj kamati koja se plaća na javni dug države. Uz ovakve makroekonomske pretpostavke i dinamiku deficita, udjel javnog duga (uz pretpostavku da državna jamstva neće rasti) privremeno će pasti na 53 posto BDP-a u 2004., zahvaljujući planiranim prihodima od privatizacije, i to uglavnom od prodaje naftne kompanije (INA-e) i elektroprivrede (HEP-a). Međutim, nakon što prestane priljev od privatizacije, udjel duga počeo će ponovo rasti, ali postupno. Da bi se u srednjoročnom razdoblju stabilizirao udjel javnog duga u BDP-u, primarni deficit ne bi smio premašiti 1,25 posto uz osnovnu pretpostavku rasta BDP-a.¹⁰

14. Alternativni scenarij, prikazan u izvješću članova Misije MMF-a, naglašava važnost fiskalne prilagodbe u početnom razdoblju i oštre strukturne reforme. Jačom fiskalnom prilagodbom ukupni deficit smanjio bi se do 2005. na 3 posto BDP-a, što je u skladu s Paktom o stabilnosti i rastu EU-a*, a primarni deficit pao bi do 2006. na 0,5 posto. Javni dug smanjio bi se na manje od 50 posto BDP-a do 2004., do 2006. na razinu ispod postojećeg prosjeka za srednjoeuropske i istočnoeuropske zemlje, a do 2009. pao bi na manje od 40 posto BDP-a. Prema ovom scenariju, sredstva namijenjene za produktivne rashode, kao što je ulaganje u obrazovanje i infrastrukturu, bila bi znatno veća nego prema prvom scenariju.

15. Znatnom fiskalnom prilagodbom uz oštre strukturne reforme u okviru ovog scenarija postigao bi se veći rast proizvodnje, produktivnosti i zapošljavanja. Prema nekim novijim empirijskim istraživanjima, fiskalna prilagodba mogla bi dovesti do većeg gospodarskog rasta (vidi tekst u okviru). Snažna fiskalna prilagodba u Hrvatskoj temelji se na sljedećim institucionalnim i političkoekonomskim argumentima:

¹⁰ Za svaki postotak promjene rasta BDP-a, primarni višak/manjak potreban za stabilizaciju udjela javnog duga mijenja se za 0,3 posto BDP-a.

* Stability and Growth Pact

Okvir 1. Fiskalna prilagodba i gospodarski rast

Unatoč različitim empiričkim dokazima o učincima fiskalne konsolidacije (vidi Alesina i dr. (1998) i MMF (2001b)), novija istraživanja dokazuju da u nekim okolnostima fiskalna kontrakcija može dovesti do većeg rasta čak i u kratkom roku. Na primjer, manji fiskalni deficit može rezultirati većim rastom tako da se smanje velike premije za rizik na kamatne stope, povezane s problemom održivosti javnog duga. To naglašava važnost vjerodostojne fiskalne politike kao preduvjeta za funkcioniranje automatskih stabilizatora (vidi MMF 2001a)). Uz već postojeći visoki udjel deficit ili duga u BDP-u, kao što je to slučaj u Hrvatskoj, povećanje državnog deficita kao posljedica gospodarske recesije može imati čak negativan, a ne stabilizirajući, učinak na proizvodnju, budući da učinak povjerenja i povećanje kamatnih stopa imaju veću važnost od multiplikativnog učinka.

S vremenom, učinak fiskalne konsolidacije na gospodarski rast sve više ovisi o čimbenicima koje ne zagovara Keynes, kao i o načinu na koji se on postiže. Općenito, vjerojatnije je da će prilagodba povećanjem poreza imati trajan kontrakcijski učinak (vidi Leibfritz i dr. (1997)). Naprotiv, prilagodba na osnovi rashoda može rezultirati ekspanzijom u srednjoročnom razdoblju, ovisno o tome koje se kategorije potrošnje smanjuju. Vjerojatnije je da će trajne prilagodbe mase plaća u javnom sektoru, te subvencija i transfera, koje pretpostavlja scenarij prilagodbe u početnom razdoblju, doprinijeti stalnom rastu. Smanjenje potrošnje za ulaganja i obrazovanje moglo bi imati suprotan učinak. Scenarij prilagodbe u početnom razdoblju podrazumijeva znatno veću potrošnju za ulaganja i obrazovanje tijekom srednjoročnog razdoblja nego prvi scenarij.

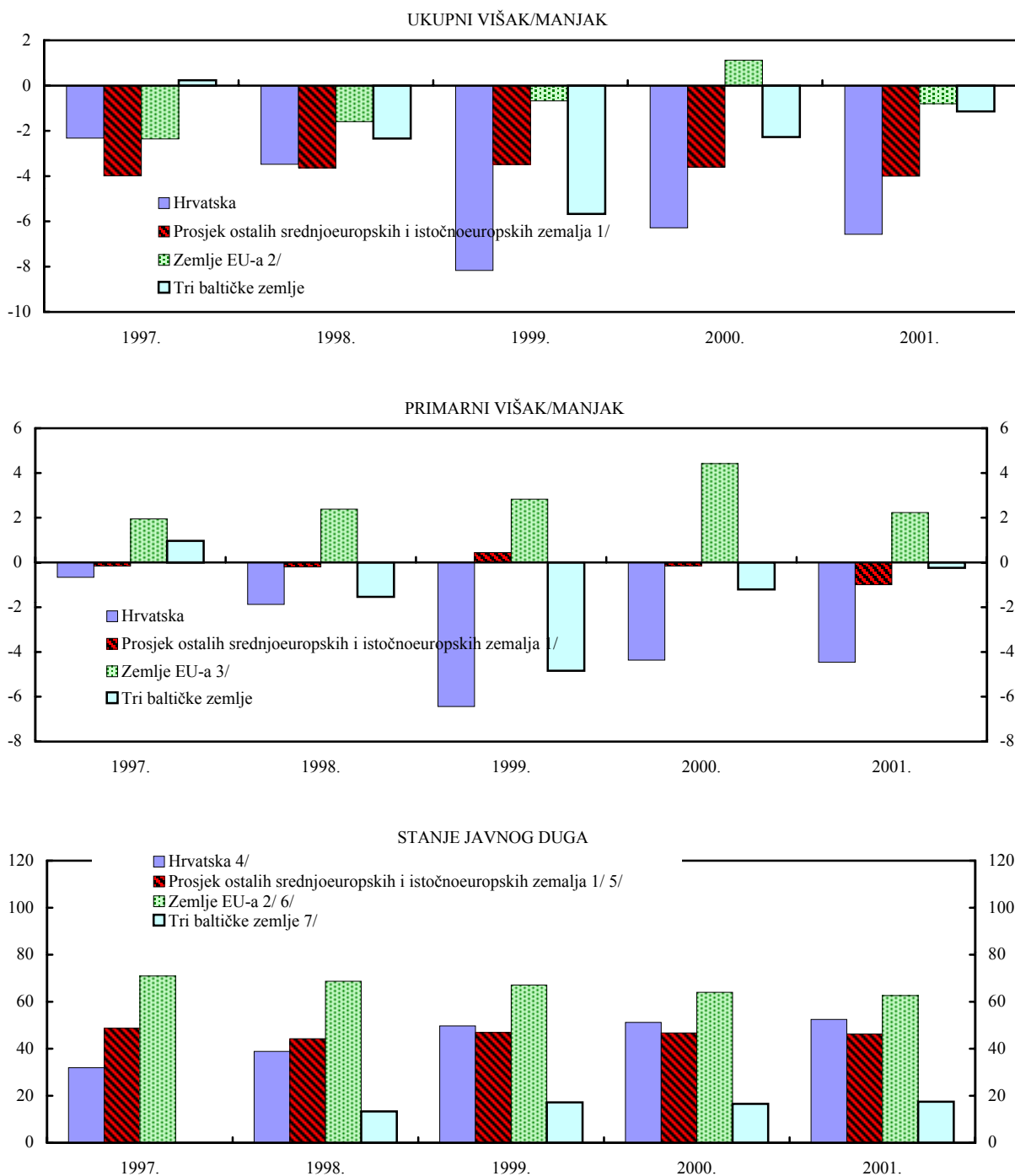
- Prvo, oštra fiskalna prilagodba smanjila bi vjerojatnost istiskivanja produktivnijih ulaganja u privatnom sektoru i pomogla u održavanju niskih kamatnih stopa, opravdavajući nastavak postojeće blaže monetarne politike.
- Drugo, pomak prema uravnoteženom proračunu poboljšao bi sliku zemlje u očima ulagača i omogućio vlastima fleksibilnije zaduživanje po niskim kamatnim stopama, ukaže li se za to potreba zbog privremenih šokova. Takva fleksibilnost poglavito je važna ako monetarne vlasti nastoje održati uglavnom stabilan nominalni tečaj čak i u srednjoročnom razdoblju, po mogućnosti u uvjetima pristupanja EU-u. Oštrija fiskalna prilagodba i strukturne reforme omogućile bi ostvarenje većih prihoda od privatizacije, s obzirom da bi ulagači reagirali na bolje gospodarske izgleda zemlje.
- Oštra prilagodba doprinijela bi dugoročnoj fiskalnoj održivosti, s obzirom na demografske pritiske uzrokovane starenjem pučanstva. Budući da demografski pritisci postaju sve jači, na povjerenje potrošača i ulagača mnogo bi pozitivnije utjecala dugoročna održivost nego kratkoročni kejnzijanski scenarij.

E. Zaključak

16. U svjetlu međunarodnih iskustava ovo poglavlje prikazuje fiskalnu konsolidaciju u početnom razdoblju (engl. *front-loaded fiscal consolidation*), koja se temelji na smanjenju rashoda u Hrvatskoj. S obzirom na, u međunarodnim okvirima, visok udjel javnog duga u BDP-u i preveliku potrošnju za plaće, subvencije i transfere, u srednjoročnom bi razdoblju trebalo stvoriti uvjete za paralelnu fiskalnu prilagodbu i veći rast. Javna potrošnja koja potiče rast trebala bi rasti stalnim smanjivanjem neproduktivne potrošnje. Valja napomenuti da bi takva srednjoročna fiskalna prilagodba koja stimulira rast bila moguća samo uz dodatni poticaj

strukturnim reformama, poglavito reformi javne uprave, privatizaciji, racionalizaciji subvencija i transfera, te reformi tržišta rada.

Slika 1. Hrvatska i odabrane druge zemlje: Višak/manjak proračuna opće države, primarni višak/manjak i stanje javnog duga, 1997-2001. (postotak BDP-a)

Izvori: Ministarstvo financija i procjene MMF-a

1/ Uključuje Albaniju, Bugarsku, Češku, Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju.

2/ Prosjeak 15 zemalja članica EU-a, ponderiran BDP-om svake zemlje članice.

3/ Prosjeak 14 zemalja članica EU-a (osim Luksemburga), ponderiran BDP-om svake zemlje članice.

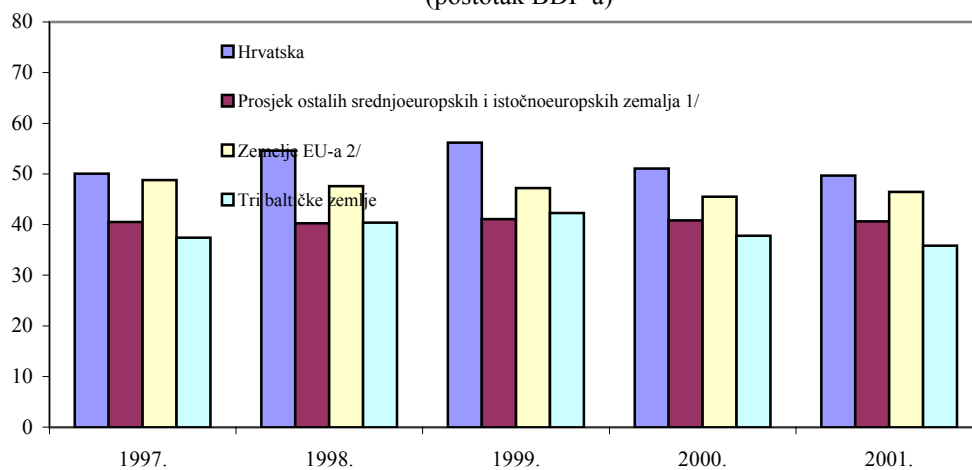
4/ Uključuje jamstva i dospjele neplaćene obveze.

5/ Uz izuzetak Češke, odnosi se samo na izravni dug. Stanje duga Češke obuhvaća i jamstva. Dug središnje države za Mađarsku.

6/ Samo izravni dug.

7/ Uključuje jamstva.

Slika 2. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
Rashodi proračuna opće države i neto posudbe, 1997-2001.
(postotak BDP-a)

Izvori: Ministarstvo financija i procjene MMF-a

1/ Uključuje Albaniju, Bugarsku, Češku, Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju.

2/ Prosjek 15 zemalja članica EU-a, ponderiran BDP-om svake zemlje članice.

Tablica 1. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
 Ukupni prihodi i potpore opće države, 1997-2001.
 (postotak BDP-a)

	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.
Hrvatska	47,7	51,1	48,0	44,8	43,1
Prosjek ostalih srednjoeurop. i istočnoeurop. zemalja	36,5	36,6	37,6	37,2	36,6
Albanija	16,7	20,3	21,3	22,4	22,5
Bugarska	36,2	38,1	40,0	40,5	38,5
Češka	39,6	38,6	39,8	39,9	39,8
Mađarska	44,9	43,0	42,9	43,0	42,5
Poljska	42,7	41,0	41,1	39,7	40,6
Rumunjska	28,6	29,7	31,9	31,4	30,5
Slovačka	41,4	39,2	40,6	38,2	35,6
Slovenija	42,1	43,0	43,6	42,8	43,2
Zemlje EU-a 1/	46,4	46,0	46,5	46,6	45,6
Baltičke zemlje	37,9	38,2	36,7	35,5	34,8
Estonija	39,8	39,3	38,1	38,7	38,7
Latvija	41,3	42,6	40,0	37,4	35,9
Litva	32,6	32,7	32,1	30,4	29,8

Izvori: Ministarstvo financija, OECD i procjene MMF-a

1/ Prosjek 15 zemalja članica EU-a, ponderiran BDP-om svake zemlje članice.

Tablica 2. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
Porezni prihodi opće države, 1997-2001.
(postotak BDP-a)

	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.
Hrvatska	43,4	46,9	43,7	40,8	39,7
Prosjek ostalih srednjoeurop. i istočnoeurop. zemalja	30,8	31,3	31,8	32,0	31,3
Albanija	13,4	15,8	16,5	19,3	19,5
Bugarska	28,0	30,1	30,1	28,9	29,5
Češka	36,4	35,5	36,5	36,8	36,2
Mađarska	36,0	35,6	35,4	36,3	35,9
Rumunjska	26,5	27,8	30,1	29,4	28,3
Slovačka	35,5	34,3	32,9	33,4	30,2
Slovenija	39,8	40,0	41,1	39,6	39,6
Zemlje EU-a 1/	41,8	41,9	42,4	42,2	41,7
Baltičke zemlje	34,1	34,3	33,0	31,4	30,8
Estonija	37,6	36,9	35,9	35,4	34,5
Latvija	32,8	34,7	32,7	30,4	30,4
Litva	31,9	31,2	30,4	28,4	27,4

Izvori: Ministarstvo financija, OECD i procjene MMF-a

1/ Prosjek 15 zemalja članica EU-a, ponderiran BDP-om svake zemlje članice.

Tablica 3. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
Porezne stope u 2002.
(u postocima)

	PDV	Najviša stopa por. na dob. poduz.	Najviša stopa por. na osob. doh.	Por. na plaće
Hrvatska	22	20	35	37,67
Prosjek ostalih srednjoeurop. i istočnoeurop. zemalja	21,4	25,6	35,3	44,9
Albanija	20	25	25	42,5
Bugarska	20	23,5	29	42
Češka	22	31	32	47,5
Mađarska	25	18	40	43,5
Poljska	22	32	28	36,6
Rumunjska	19	25	40	58
Slovačka	23	25	38	50,8
Slovenija	20	25	50	38
Baltičke zemlje	18	24	28	34,5
Estonija	18	26	26	34,5
Latvija	18	22	25	35,09
Litva	18	24	33	34

Izvori: Ministarstvo financija, *PricewaterhouseCoopers*, Porez na dobit poduzeća, 2001-2002., *Worldwide Summaries* i PWC, Individualni porezi, 2001-2002.

Tablica 4. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
Plaće u općoj državi, 1997-2001.
(postotak BDP-a)

	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.
Hrvatska	11,2	11,9	12,7	12,5	11,3
Prosjek ostalih srednjoeurop. i istočnoeurop. zemalja	6,2	6,1	6,1	6,1	6,1
Albanija	7,5	6,2	6,1	6,5	6,9
Bugarska	3,6	4,6	5,2	4,9	4,0
Češka	3,7	3,4	3,7	3,6	3,6
Mađarska	6,2	6,3	6,5	6,2	6,7
Rumunjska	4,9	5,0	4,8	5,5	5,0
Slovačka	7,4	7,3	6,7	6,6	6,4
Slovenija	9,8	9,6	9,6	9,6	10,0
Zemlje EU-a	10,8	10,5	10,4	10,3	10,3
Baltičke zemlje	8,0	8,2	8,9	8,3	8,0
Estonija	8,3	9,2	10,7	10,2	9,5
Latvija	7,0	7,8	7,8	7,2	7,2
Litva	8,7	7,7	8,2	7,6	7,3

Izvori: Ministarstvo financija, procjene MMF-a i podaci Europske komisije o općoj državi (ESA 95)

Tablica 5. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
Subvencije i ostali tekući transferi opće države, 1997-2001.
(postotak BDP-a)

	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.
Hrvatska	17,6	18,0	20,9	19,8	20,1
Prosjek ostalih srednjoeurop. i istočnoeurop. zemalja	16,9	17,3	17,5	18,0	18,3
Albanija	8,4	7,6	7,6	8,4	8,9
Bugarska	12,0	14,9	15,3	16,9	16,9
Češka	26,7	26,4	27,2	28,6	30,3
Poljska	20,4	19,2	19,9	19,5	21,5
Rumunjska	14	14,8	14,7	14,5	14,5
Slovačka	17,4	17,2	17,2	17,4	15,9
Slovenija	19,7	21	20,5	20,6	20,1
Zemlje EU-a	18,6	18,1	17,8	17,4	17,5
Baltičke zemlje	13,6	14,4	15,4	14,5	13,9
Estonija	10,8	11,4	12,5	12,4	12,1
Latvija	18,5	19,7	21,0	18,9	17,7
Litva	11,4	12,1	12,7	12,2	11,8

Izvori: Ministarstvo financija, procjene MMF-a i podaci Europske komisije o općoj državi (ESA 95)

Tablica 6. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
Scenarij postupne prilagodbe
(postotak BDP-a)

	2001. prel.	2002. proj.	2003. proj.	2004. proj.	2005. proj.	2006. proj.	2007. proj.	2008. proj.	2009. proj.	2010. proj.
Rast nominalnog BDP-a	7,3	7,2	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6
Rast realnog BDP-a	4,1	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Prihodi i potpore	43,1	43,0	42,2	41,8	41,5	41,2	41,0	40,9	40,7	40,6
Rashodi i neto posudbe	49,7	49,6	47,9	46,2	45,3	45,0	44,9	44,7	44,6	44,4
Višak/manjak proračuna opće države	-6,6	-6,6	-5,7	-4,5	-3,8	-3,8	-3,8	-3,8	-3,8	-3,8
Primarni višak/manjak pror. opće države	-4,5	-4,2	-3,3	-2,0	-1,2	-1,2	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Stanje duga opće države	52,4	53,8	54,5	53,0	53,0	53,0	53,1	53,2	53,2	53,3
Prihodi od privatizacije	2,5	2,0	1,0	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tablica 7. Hrvatska i odabrane druge zemlje:
Scenarij prilagodbe u početnom razdoblju
(postotak BDP-a)

	2001. prel.	2002. proj.	2003. proj.	2004. proj.	2005. proj.	2006. proj.	2007. proj.	2008. proj.	2009. proj.	2010. proj.
Rast nominalnog BDP-a	7,3	7,2	8,7	9,2	10,2	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3
Rast realnog BDP-a	4,1	3,5	4,5	5,0	6,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Prihodi i potpore	43,1	43,0	42,0	41,5	41,1	40,7	40,6	40,4	40,2	40,1
Rashodi i neto posudbe	49,7	49,5	46,4	44,8	44,1	43,7	43,4	43,1	42,9	42,7
Višak/manjak proračuna opće države	-6,6	-6,5	-4,4	-3,3	-3,0	-2,9	-2,8	-2,7	-2,6	-2,6
Primarni višak/manjak pror. opće države	-4,5	-4,1	-2,0	-0,9	-0,6	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2	-0,2
Stanje duga opće države	52,4	53,5	50,1	47,9	46,4	44,7	42,9	41,3	39,8	38,3
Prihodi od privatizacije	2,5	2,1	3,4	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pretpostavke za srednjoročne fiskalne projekcije

Srednjoročne fiskalne projekcije se temelje na sljedećim pretpostavkama:

Scenarij postupne prilagodbe

- Deficit će se do 2005. postupno smanjiti na 3,8 posto BDP-a.
- U 2002. isplatit će se božićnica (200 milijuna HRK).
- U 2003. rast plaća iznositi će polovinu rasta realnog BDP-a. Nakon 2004. plaće će rasti po stopi inflacije.
- Isplata transfera na osnovi "Malog zakona" (1.750 milijuna HRK) nastaviti će se i nakon 2003.
- Nema strukturnih smanjenja subvencija. Subvencije i transferi rast će po stopi inflacije.
- Kupovine robe i usluga bez plaća proračunskih korisnika rast će po stopi rasta nominalnog BDP-a. Program gradnje autocesta nastaviti će se prema planu koji su donijele vlasti. Ostala kapitalna potrošnja rast će po stopi rasta nominalnog BDP-a.
- Potrošnja za infrastrukturu (kao dio kapitalnih rashoda) može se proizvoljno povećavati nakon 2003. u skromnim okvirima ciljnog deficita (5,7 posto BDP-a u 2003., 4,5 posto u 2004., 3,8 posto nakon 2005.). Kapitalna potrošnja bit će znatno manja od one koja je predviđena u scenariju prilagodbe u početnom razdoblju. Potrošnja za obrazovanje (kao dio ostalih kupovina robe i usluga) može se proizvoljno povećavati nakon 2006. u okvirima ciljnog deficita. Nedovoljna potrošnja za infrastrukturu i obrazovanje rezultirat će skromnim rastom realnog BDP-a.
- U 2002., 2003. i 2004. bit će u cijelosti ili djelomično privatizirane sljedeće tvrtke: Dubrovačka banka, Splitska banka, Riječka banka, PBZ, Croatia banka, osiguravajuća tvrtka (Croatia osiguranje), prehrambena tvrtka (Podravka), HEP, INA, naftovod (JANAF) i telekomunikacije (HT). Procjenjuje se da će ukupni prihodi od privatizacije tih tvrtki iznositi 2.141 milijun HRK u 2002., 1.706 milijuna HRK u 2003. i 4.459 milijuna HRK u 2004.
- Nakon 2005. neće biti nikakve privatizacije.

Scenarij prilagodbe u početnom razdoblju

- Deficit će se brzo smanjiti na 3 posto BDP-a do 2005.
- U 2002. neće se isplatiti božićnica.

- U 2003. i 2004. masa plaća bit će zamrznuta na razini proračuna za 2002. Nakon 2005. rast će po stopi inflacije.
- Transferi na osnovi "Malog zakona" (1.750 milijuna HRK) bit će ukinuti krajem 2002.
- Strukturno smanjenje subvencija u 2003. iznosit će 300 milijuna HRK. Nakon toga subvencije i transferi rast će po stopi inflacije.
- Kupovine robe i usluga bez plaća proračunskih korisnika rast će po stopi inflacije. Program gradnje autocesta nastaviti će se prema planu koji su donijele vlasti. Ostala kapitalna potrošnja rast će po stopi rasta nominalnog BDP-a.
- Potrošnja za infrastrukturu (kao dio kapitalnih rashoda) i za obrazovanje (kao dio kupovine robe i usluga bez plaća proračunskih korisnika) može se nakon 2003. proizvoljno povećavati u okvirima ambiciozno ciljanog deficita (4,4 posto BDP-a u 2003., 3,3 posto u 2004. i 3 posto u 2005.). Potrošnja za infrastrukturu i obrazovanje doprinijet će rastu realnog BDP-a, koji će se do 2006. postupno povećati na 7 posto.
- U 2002., 2003. i 2004. bit će privatizirane iste skupine tvrtki kao i u scenariju postupne prilagodbe. Procjenjuje se da će ukupni prihodi od privatizacije tih tvrtki iznositi 2.390 milijuna HRK u 2002., 6.367 milijuna HRK u 2003. i 2.937 milijuna HRK u 2004.
- Nakon 2005. neće biti nikakve privatizacije.

LITERATURA

Alesina, R., R. Perotti i J. Tavares (1998), *The Political Economy of Fiscal Adjustments*, Brookings Papers on Economic Activity, sv. 1, str. 197-266, (Brookings Institution).

Barro, R. J. i X. Sala-i-Martin (1992), *Public Finance in Models of Economic Growth*, Review of Economic Studies, sv. 59, str. 645-661.

Begg, D. i C. Wyploz (1999), *How Big a Government?: Transition Economy Forecasts Based on OECD History*, Fifth Dubrovnik Conference on Transition Economies, Dubrovnik, Hrvatska.

International Monetary Fund (2001a), *The Baltics - Medium-Term Fiscal Issues Relating to EU and NATO Accession*, SM/01/369, prosinac 2001.

International Monetary Fund (2001b), *World Economic Outlook*, svibanj 2001.

Kneller, R., M. Bleany i N. Gemmel (1999), *Fiscal Policy and Growth: Evidence from OECD Countries*, Journal of Public Economics, sv. 74, str. 171-190.

Leibfritz, W. i dr. (1997), *Taxation and Economic Performance*, OECD Economic Department Working Paper, br. 176.

Tanzi, V. i L. Schuknecht (1996), *Reforming Government in Industrial Countries*, Finance and Development, International Monetary Fund, sv. 33, str. 2-5.

Tanzi, V. i H. Zee (1997), *Fiscal Policy and Long-Run Growth*, International Monetary Fund, Staff Papers, sv. 44, str. 179-209.